

PER UNA SORTIDA SOSTENIBLE, JUSTA I PROGRESSISTA A LA CRISI

Juny de 2020

Antecedents

El maig de 2016, les fundacions Ateneu Pere Mascaró, Emili Darder i Gabriel Alomar, redactaren el document «Un nou model econòmic, sostenible, competitiu, cooperatiu i inclusiu». Allà es defensava **orientar un procés de transició cap a un nou model de desenvolupament a les Illes, socialment més just, més igualitari i veritablement sostenible**. També afirmàvem que l'actual model econòmic de les Illes ja era en crisi abans de la Gran Recessió iniciada el 2008. Més concretament, **des de l'any 1985 el fet de tenir més turisme no ha suposat generar més renda per càpita diferencial respecte a l'Estat, sinó menys**: hem passat de ser la primera CA en renda per càpita a estar actualment sobre la mitjana. Per tant, dèiem, hem passat d'un model de creixement amb rendiments creixents a un on predominen els rendiments decreixents amb externalitats negatives creixents.

Amb els efectes negatius de la crisi del 2008 crèiem que es feia urgent recuperar de nou el debat de cap a on volíem anar. S'establia la metodologia per afrontar el debat a on es suggeria que l'any 2017 calia aprovar un pla estratègic de desenvolupament sostenible integral de canvi de model productiu, amb una visió holística de la sostenibilitat (econòmica, laboral, social, mediambiental i de bon govern), amb un horitzó de mesures a prendre a curt, mig i llarg termini. També es proposava *«l'organització d'un col·lectiu plural amb persones que, a títol individual, ja siguin de les diferents fundacions signants, o d'altres col·lectius o sense militància organitzada, vulguin col·laborar i treballar sota la imatge i el nom d'una signatura col·lectiva, a decidir pels seus propis integrants. L'objectiu d'aquest grup de treball seria ajudar a construir de manera continuada, un discurs d'alternativa econòmica, social i ecològica d'esquerres a les nostres Illes»*. D'aquesta manera nasqué el Col·lectiu Alternatives. Diversos documents i treballs d'aportació ja s'han publicat com a Col·lectiu o amb el suport del Col·lectiu (www.collectiualternatives.cat).

Malauradament, tots els punts i les propostes d'aquell document inicial segueixen sent vigents en aquest moment, excepte la petició de reactivar de nou el Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. Es defensava aquesta institució *«com a cabdal en la il·lustració i el debat col·lectiu a les societats de les Illes Balears, per discutir obertament les propostes de canvi de model productiu, que també és social, per fer amb la ciutadania una reflexió estratègica coral on intervingui de manera molt activa la «societat civil organitzada»*. La posada en marxa del CES el juliol de 2017, ha permès que es pogués fer per encàrrec del govern, l'**estudi de prospectiva H2030** sobre els reptes i propostes de futur per a les Illes, amb un debat organitzat en diferents fòrums insulars i pendent d'elaborar el seu dictamen definitiu.

L'«Estudi sobre la prospectiva econòmica, social i mediambiental de les societats de les Illes Balears a l'Horitzó 2030 (H2030) del CES» ha posat en evidència que **aquesta falta de planificació estratègica està agreujant trobar la solució als principals reptes de futur que tenim plantejats** en aquest H2030, i que són els següents:

- a) **repte demogràfic i social:** envelliment, pobresa, desigualtat, precarietat laboral, escassa representació de l'economia social i solidària, poc desenvolupament de l'Estat de benestar i d'allò que s'anomena sector quinari o economia de cura de les persones
- b) **revolució digital i canvi tecnològic:** la major part del finançament i de les inversions se'n van cap a l'immobiliari i el turisme i no cap a la innovació i la diversificació econòmica basada en la revolució tecnològica i digital....clau per introduir-nos en un model productiu més diversificat i de més valor afegit
- c) **canvi climàtic** i oportunitats que planteja: economia circular, bioeconomia, economia verda, economia blava, economia Km zero, foment del producte local, etc...que són també claus per desenvolupar una economia molt més diversificada i menys dependent del turisme i la construcció.

Alguns plans sectorials del govern van en la bona direcció d'impulsar una transició cap a la sostenibilitat del model productiu i de donar resposta a alguns d'aquests grans reptes de futur. Però no existeix a hores d'ara un pla estratègic regional integral, ni s'han posat les eines organitzatives ni instrumentals per encarar-lo. Està per dissenyar un full de ruta amb mesures concretes que pensin aquesta transició necessària. I no hi ha cap estratègia de com aconseguir els recursos econòmics que farien falta per implementar-lo. Ens movem en la nebulosa de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), que sense dubtar de la bona voluntat del govern per a la seva aplicació a les Illes Balears, no és de moment, més que un llistat de bones intencions.

La Crisi de la COVID-19 a les Illes

En aquest context esclata la crisi de la COVID-19. Una crisi global produïda per la pandèmia d'un virus prou contagiós. El seu combat implica una aturada global de l'economia amb el confinament massiu de les poblacions. El seus efectes són colpidors. En un procés de creixement desfermat de la globalització neoliberal, a on el més important és la velocitat d'acceleració del creixement, sense demanar-se el sentit del mateix ni els estralls socials i ecològics que provoca, l'aturada sobtada del procés romp tots els esquemes de la teoria econòmica dominant.

Es fan dos primers diagnòstics que divergeixen:

- a) L'aturada està focalitzada en l'emergència sanitària i es reprendrà de nou la dinàmica anterior un cop resolta aquesta qüestió. Hi haurà reestructuració d'empreses i s'enfortiran els països més resistents. Cal passar com es pugui els mesos de la crisi i es remuntarà amb rapidesa una vegada trobada la vacuna i la seva difusió massiva. El model anterior de globalització funcionava, i ho tornarà a fer.
- b) L'impacte és més de fons que el pròpiament sanitari. Els efectes perversos del sistema econòmic dominant estan més que identificats. La crisi demostra la necessitat de pensar més que mai, amb un altre concepte econòmic de desenvolupament i amb una altra governança molt més democràtica, més pensada globalment, més operativa en la seva coordinació, i més participada per la ciutadania, primant els criteris democràtics de subsidiarietat, per tal d'encarar els nous reptes: cooperació davant les noves pandèmies, coordinació en les actuacions contra el canvi climàtic, preocupació per la digitalització i les seves conseqüències en el món del treball, existència de les bosses permanents d'atur, l'increment de les desigualtats socials i dels col·lectius vulnerables, la conveniència d'una renda bàsica universal i incondicional, les noves formes d'entendre el turisme, la contaminació que provoquen els vols aeris, el retorn de les nacionalitzacions estratègiques pels estats, combatre els riscos de l'excessiva financiarització de l'economia, la gestió dels nous reptes de la demografia i les migracions, la millora dels serveis públics sanitaris i de l'educació sanitària de la població, la renovació dels sistemes educatius i l'educació permanent de les poblacions, la gestió sostenible dels escassos recursos naturals, unes noves formes d'interrelació entre el local, regional, estatal, europeu, internacional, unes noves formes d'entendre les sobiranes compartides, a on el pes de la sostenibilitat de les comunitats bàsiques ha de poder primar sobre els mecanismes de comercialització internacional sense controls i sobre antiquades concepcions centralistes dels estats...

Pel Col·lectiu Alternatives està clar que per a les Illes, treballar amb l'esquema del primer diagnòstic ens du al suïcidi econòmic, social i ecològic. Entre d'altres raons perquè:

- El turisme ha demostrat ser per primera vegada una aposta molt fràgil i que no assegura la sostenibilitat del creixement i del benestar. Ha deixat de ser un dels sectors més resilients a les crisis econòmiques tal com ho havia estat fins a la COVID-19, i és un dels que es presenta amb més dificultats per a reactivar-se.
- Perquè la COVID-19 posa sobre la taula la necessitat de plantejar-se més que mai la prioritat de com s'ha de diversificar l'economia de les Illes Balears...i el tema de la diversificació requereix planificació estratègica i temps per separar el què cal fer a curt del mig i llarg termini, pràctica que xoca de ple amb interessos curterministes, i més quan tenim el risc de passar d'un model hotel·ler de visió més industrial a un controlat pels fons d'inversió, a on primaran els seus interessos especulatiu a curt termini.

El segon diagnòstic és l'únic que garanteix futur i sostenibilitat, però a la vegada, és difícil d'aconseguir i cal construir un projecte de societat engrescador i il·lusionant, amb una participació important de la ciutadania, que l'acompanyi des de el seu inici.

Urgeix gestionar la transició del canvi de model

Les conseqüències de la crisi del COVID-19 a les Illes són tremendes. L'increment demogràfic de les Illes, el més alt en els darrers anys a l'estat espanyol, venia motivat per les necessitats de mà d'obra del turisme estacional i de masses. Una mà d'obra sustentada en una economia d'un mercat d'un milió de persones diàries en el mesos de temporada d'hivern i de dos milions diàries en els mesos de temporada d'estiu. Amb una desproporció de l'estacionalitat per Illes de 1 a 2 per Mallorca, de 1 a 2'5 per Menorca i de quasi 1 a 3 a Eivissa i a Formentera. Els negocis basats en l'estricta estacionalitat quasi no faran ingressos o no en faran cap, i els altres es veuran afectats amb les pèrdues de facturació que de manera indirecta assolien amb el major nombre de visitants. Les repercussions sobre l'atur seran monumentals, amb xifres que no es recorden. La part de mà d'obra eventual i poc qualificada que no resideix a les Illes, o no vindrà o ho farà de manera escassa; i molts dels que s'hi han establert recentment, poden pensar en tornar a casa seva. Fins i tot es podria tornar a pensar en les Illes com a terra d'emigració generalitzada dels propis illencs, quan fins ara aquest fenomen només es donava en determinats segments de treballadors molt qualificats que no trobaven acomodament en la xarxa productiva de les Illes. El problema és a on emigrar per anar a cercar feina? Si es deixa al lliure mercat la recuperació de la crisi, els costos econòmics, socials i ecològics per a les Illes seran prou colpidors.

Una situació explosiva que pot ser manipulada per l'extrema dreta post-feixista. La que defensa el discurs més neoliberal, expansionista i extractivista per encarar la crisi. Un discurs que pot aterrar en el sentit comú de la gent, amb el fàcil argumentari de que «facem el que sabem fer de sempre». Un discurs que defensen els que sols veuen l'origen sanitari de la crisi, i que amb més fe que evidència, repeteixen constantment. Els que miren a les retallades socials i de serveis públics com la condició necessària per encarar la crisi i afavorir una suposada i posterior recuperació. I a més acompanyant aquest discurs neoliberal, amb un odi a la plurinacionalitat de l'estat, als moviments socials progressistes, a les forces polítiques d'esquerres i en especial a les sobiranistes, de les que defensen directament la seva il·legalització. L'extrema dreta neofeixista ja no és un fenomen marginal, ni socialment menyspreable. Té vocació d'aconseguir l'hegemonia cultural i política i ja lidera la política pràctica del conjunt de la dreta espanyola. I a sobre, la inèrcia de la situació els hi va a favor. L'increment de la crisi està assegurada, tan sols calen bons altaveus per a proclamar per tot arreu l'apocalipsi i el desastre. I quan la por i el desconcert cali en l'opinió pública, és el moment de reclamar uns «salvadors de la pàtria» amb les seves «solucions taumatúrgiques», que no cal dir-ho, seran perjudicials per a la majoria de la població, especialment la més desvalguda.

Accelerar la transició del canvi de model a les Illes, ja no és tan sols una bona estratègia econòmica, social i mediambiental. És també fonamental per a la salut democràtica de les nostres Illes i per construir un futur d'esperança.

Prioritats per iniciar el procés de transició.

A continuació enumeram el que per al Col·lectiu Alternatives han de ser les prioritats a tenir en compte per tal d'iniciar aquest procés de transició. Totes són iguals en importància i s'han de veure en un context global d'interrelació.

A/ Prioritats urgents a curt termini

PRIORITAT 1

La primera prioritat és **pensar en les necessitats de la gent**. En els treballadors i treballadores amb **l'ampliació dels ERTO fins que la crisi de la COVID-19 no s'hagi superat**. Cal facilitar el manteniment del màxim llocs de feina possibles des de l'acord i el diàleg social. En el sector de la construcció cal prendre en consideració que segons la UE el 85% dels habitatges a la UE estan fora dels criteris de sostenibilitat per encarar el canvi climàtic. **La rehabilitació i els programes socials de construcció d'habitatges en sòl urbà** poden ser una bona eina per crear llocs d'ocupació a curt termini. **En les PIMES i els autònoms s'ha d'assegurar amb diverses vies de finançament i exempcions la seva viabilitat**. Però no de qualsevol manera: els avals públics han de prioritzar projectes solvents d'empreses, inversions d'adaptació a noves normes sanitàries i mediambientals, millores de digitalització, d'eficiència energètica, esforços de diversificació de mercats, projectes d'internacionalització, i especialment projectes de clusterització i d'estratègies compartides. En un sentit més ampli, cal **una renda bàsica universal d'emergència per a tota la població** per aquest any 2020. I caldria pensar en fer-ho de manera permanent. No tan sols per garantir les necessitats bàsiques de la gent, sinó per reactivar la demanda interna i a sobre, poder tenir un matalàs de protecció per encarar un procés de transició de model econòmic, amb els menors costos socials possibles.

PRIORITAT 2

La segona és **encarar a fons la reestructuració del model turístic**. La pandèmia obligarà a canviar determinats criteris del turisme de masses. La rendibilitat del negoci ja no es pot fer dependre de l'increment quantitatiu de turistes ni de l'abús de les condicions de feina dels empleats ni de la sobre-explotació del territori i el medi ambient. Cal **decréixer decididament en places turístiques obsoletes i en l'oferta complementària** que l'acompanya. És el moment d'apostar en el marc de la reestructuració del sector que s'albira a la UE i de les noves tendències de la demanda turística, per una **política activa de decreixement de l'oferta d'allotjaments del sector hotelier i de turisme residencial**, de determinada oferta complementària, a través del **canvi d'usos, reconversió i adquisició pública d'allotjaments**. Cal **frenar les expectatives especulatives dels fons voltor**, que aprofitant-se de les dificultats econòmiques que produirà la pandèmia, poden comprar actius immobiliaris i instal·lacions, en l'única perspectiva del guany a curt termini, i que poden distorsionar greument l'estratègia de turisme sostenible que seria desitjable endegar.

B/ Prioritats estratègiques amb l'H2030 (mig termini)

PRIORITAT 3

La tercera prioritat: posar en valor els esforços col·lectius de les Illes per **avançar cap a criteris estratègics de sostenibilitat**. Cal lluitar decididament contra el canvi climàtic i apostar per un millor aprofitament i tractament dels nostres recursos naturals. Cal introduir **indicadors biofísics homologats** internacionalment, que demostrin si s'avança o no, en les nostres Illes, amb estratègies globals de sostenibilitat. **La sostenibilitat no pot ser un un adjectiu. Ha de ser el substantiu de la nova estratègia econòmica** que hauria de presidir el projecte col·lectiu de les Illes Balears. En aquest sentit és absolutament prioritari elaborar i implementar una **Agenda Verda**, que amés pot connectar amb les directrius de la Unió Europea.

PRIORITAT 4

La quarta és **apostar per una veritable diversificació productiva que ens faci menys dependents dels fluxos turístics**. Aquí és on es fa més evident que mai, la necessitat d'una planificació estratègica regional que lideri el govern de les Illes Balears, amb una corresponsabilitat pública compartida amb els consells insulars i els ajuntaments.

Els sectors a on apuntar estan prou definits: els sectors de l'economia del coneixement i la investigació, la bioeconomia, el sector primari i l'agroalimentació, l'economia circular, les energies renovables lligades a una agenda verda, l'economia blava, l'economia social i solidària, les indústries culturals, la clusterització de la indústria existent... S'ha de pensar en el potenciament del **producte local** des de la seva vessant estratègica, per la seva capacitat de generar ocupació estable, per la seva capacitat de generar un producte de qualitat i per possibilitar una millor capacitat d'integració amb el medi ambient.

L'estudi, el procés de debat i el dictamen del CES sobre l'horitzó 2030 poden ajudar a poder prendre bones decisions. **Cal establir una calendarització del procés de transició i de les prioritats de les inversions a realitzar, la fixació concreta d'objectius, la verificació del mateix amb eines estadístiques adequades, i la transparència pública i la participació ciutadana en la gestió i control de tot el conjunt del procés de la transició vers la diversificació productiva.**

A la *Memòria* del CES 2018 (pp. 84-88) es fa un resum del contingut d'aquest estudi, que proposa tres eixos estratègics, que es poden enunciar de la següent manera:

- 1) Fer de l'activitat turística a les Illes Balears un model de competitivitat i sostenibilitat de referència internacional.
- 2) Fer de les Illes Balears una regió atractiva per a l'atracció de talent i pel desplegament de noves activitats econòmiques competitives a nivell internacional i adients amb un nou model de creixement més sostenible.
- 3) Fer de les Illes Balears un model de cohesió social, de qualitat del treball i d'equilibri territorial.

L'esmentat treball de prospectiva fins el 2030 del CES i la UIB preveu, en el seu capítol dedicat al mercat de treball, la creació de 122.200 noves ocupacions, les quals es podrien distribuir entre els tres eixos estratègics definits més amunt:

En el primer, **entendem que el turisme, després de la crisi del coronavirus, no pot ser cridat a protagonitzar el principal focus de creixement del mercat del treball, atesa la seva fragilitat** si es tornen a donar nous episodis de futures pandèmies. Per tant, la nostra proposta seria assegurar l'estabilitat i sostenibilitat dels actuals llocs de feina de l'activitat turística, en la perspectiva del seu decreixement i reestructuració cap a altres sectors productius.

El segon eix, al nostre entendre es pot subdividir en dues parts:

- **Economia del coneixement:** incorpora totes les activitats que potencialment poden desplegar tots els plans sectorials que pivoten sobre un alt contingut de R+D+i –el sector quaternari de l'economia– i sobre les forces de transformació digital, que ja s'han citat anteriorment:
 - Pla de Ciència i Tecnologia i clústers del coneixement
 - Pla de Recerca en Salut i Biotecnologia
 - Pla d'Indústria i els clústers d'innovació
 - Posar en valor la innovació, el coneixement antropològic, l'adequació als recursos naturals i la mitigació dels impactes ambientals que ofereix el foment del producte local
- **Economia Verda i lluita contra el canvi climàtic:** hauria d'integrar el Pla de Canvi Climàtic i el de Bioeconomia de les Illes Balears, els quals diferenciarien quatre àmbits molts importants de la lluita contra el canvi climàtic:
 - El Pla de Canvi Climàtic
 - El Pla d'Economia Circular
 - El Pla d'Economia Blava i Gestió Integrada de les Zones Costaneres (GIZC)
 - El Pla de Transició Energètica i Energies Renovables, a partir dels actuals plans d'Energia i Transports.

En total, **el desplegament d'aquests plans podrien suposar al voltant del 66% dels nous llocs de treball creats.**

Pel que fa a l'eix de la **cohesió social**, s'haurien d'incorporar els Plans de Sanitat, Educació i Formació, Dependència i Serveis socials, Habitatge social, el de l'Economia Social i Solidària i els de Economia «quilòmetre zero», per tal d'encarar els reptes demogràfics que es poden detectar en el continuat

creixement poblacional i el seu envelliment, que en bona part concentren els nínxols d'ocupació del **sector quinari**. En total, **el desplegament d'aquests plans suposarien el 33% adicional dels nous nínxols d'ocupació**. També cal afrontar de forma decidida i radical el problema de l'habitatge.

PRIORITAT 5

La cinquena prioritat passa per **reforçar els serveis públics**, no sols com elements fonamentals per aconseguir la cohesió social de les nostres comunitats il·lenques, sinó també com a **generadors directes o indirectes d'ocupació i d'activitats productives vinculades**. El tema sanitari també agafa una vessant econòmica clau, ja que el control i combat de la pandèmia exigeix **millores de les instal·lacions sanitàries i increment de personal**, per millorar les garanties de seguretat sanitàries tan per a la població com pels futurs turistes, i que són vitals per a la recuperació econòmica. De la mateixa manera cal considerar la **vinculació del sistema educatiu amb els reptes estratègics econòmics i socials que vulguem encarar com a comunitat i del tipus de ciutadania crítica que és necessari potenciar**. No es pot fer un procés de transició cap a un nou model productiu, sense un sistema educatiu que l'acompanyi, el reforci i el retroalimenti. A la vegada els canvis estructurals a curt termini que provocarà la COVID-19 en les infraestructures educatives, exigirà un finançament addicional que no pot sortir exclusivament de la comunitat autònoma.

PRIORITAT 6

La sisena i no menys important, és que del conjunt de les prioritats esmentades, és pugui confluïr a nivell social en una idea de país. **L'agenda 2030 de les Illes Balears pot ser una oportunitat per dissenyar, organitzar i treballar sobre aquest projecte col·lectiu, definir de manera conjunta aquesta mena de missió, el que podríem anomenar com aspiració a ser unes «Illes sostenibles de la Mediterrània» que sigui el far que doni sentit a l'orientació de cadascuna de les diferents prioritats.**

Sobirania per a definir el nou model. Compartir responsabilitats i recursos per fer-ho possible

Sembla evident que sols des de les Illes podem pensar i desitjar com ens agradaria construir el nostre futur. Som els vertaders interessats, unes societats madures amb prou capacitat de poder destriar el que ens convé. I també per poder tenir la capacitat de gestionar-lo per nosaltres mateixos. Som un lloc singular, a on els seus habitants viuen i aspiren a una qualitat de vida i de felicitat, i tenen dret a poder-ho fer. Necessitam una sobirania plena de pensament per a poder dissenyar el futur que desitjam. **Les condicions d'insularitat sols les vivim permanentment nosaltres. I sols nosaltres les podem intentar situar en el context global de la mundialització.**

A la vegada, cal tenir present els límits polítics en que ens movem. **L'autonomia política ens dona les eines per a poder construir el pensament autònom, col·lectiu i independent sobre el model de país que volem dissenyar. Però no ens dona els instruments suficients per a poder implementar-lo.** Caldria **definir quins son aquests instruments de poder que necessitem per avançar mínimament en els nostres objectius** (cogestió aeroportuària, costes, inspecció de treball,...) per incloure-les a **una Agenda Balear que hauria d'ésser la guia de les nostres reivindicacions davant l'Estat i la Unió Europea**. En qualsevol cas, cal analitzar els diferents camps per anar avançant: els propis de la comunitat, els que pot oferir l'Estat, i pel que fa a la urgència del COVID-19, especialment la Unió Europea.

Pel que fa als recursos propis, cal pensar **dotar de major progressivitat fiscal als impostos propis**, desenvolupar la fiscalitat verda, ajudar a **combatre el frau fiscal i l'economia submergida**. En un període de crisi i de gran caiguda de les entrades de les finances públiques, cal pensar en polítiques fiscals curoses amb les dificultats temporals de la gent, però a la vegada són més necessàries que mai les polítiques de fiscalitat progressiva. No cal oblidar que amb l'actual model de finançament autonòmic, aquest apartat de gestió dels recursos propis de la CAIB, no supera el 25% dels seus ingressos.

Sobre el finançament gestionat per l'Estat, es a dir, **la participació en els impostos generats a les Illes i que es comparteixen en torn al 50% amb la comunitat autònoma, suposen en torn al 50% dels ingressos globals de la CAIB**. Si recordam les reivindicacions de la Plataforma per un bon finançament de

les Illes, es segueix reclamant el Règim Econòmic i Fiscal especial per a les Illes Balears (REIB), les inversions estatutàries contemplades a l'Estatut d'Autonomia, la condonació parcial del deute autonòmic motivat pel dèficit de finançament de les transferències d'educació i sanitat, la cogestió dels ports i aeroports de les Illes, competències reconegudes en el nostre Estatut. També **la recaptació global de la delegació d'Hisenda a les Balears, és proporcionalment inferior respecte al conjunt de l'Estat**, a l'aportació de les Illes al PIB espanyol. Es a dir, o hi ha molt de frau fiscal a les Illes i l'Estat es poc eficient en la recaptació, o hi ha una part considerable de la riquesa produïda a les Illes que va directament a l'estranger o a l'estat, i no cotitza a les Illes, o hi ha una mica de les dues coses. En qualsevol cas, la lluita per un desenvolupament més autònom del nostre model de desenvolupament, passa necessàriament per una **relació bilateral Illes-Estat a partir de la nostra especificitat insular**, de corregir el tracte subordinat i desigual per a nosaltres d'aquesta relació, i de la **necessitat específica de desenvolupar de manera suficient i autònoma el nostre model de desenvolupament**.

L'altra 25% de finançament ordinari de la CAIB correspon a l'emissió de deute. Si aquesta és la situació en període de normalitat, **l'emergència social i econòmica provocada pel COVID-19, pot provocar un increment espectacular del deute autonòmic tan sols per mantenir la despesa corrent**, i una impossibilitat sobrevinguda per a poder finançar o co-finançar programes claus de protecció social com una Renda Bàsica, o fons específics per a programes de reestructuració turística o de programes de finançament d'activitats de diversificació productiva.

La Unió Europea juga un paper clau per poder facilitar recursos directes a la comunitat autònoma, o bé per obligar l'Estat a co-gestionar amb les comunitats autònomes programes específics d'inversió o en el seu cas, de major cobertura social. **És un tema clau per a nosaltres que la Unió Europea situï el tema de les illes mediterrànies i la seva sostenibilitat, dintre de les prioritats de l'agenda europea**. Les seves dependències del turisme de masses, els seus escassos recursos naturals, la fragilitat de la seva sostenibilitat, les reestructuracions que en el món del turisme provocarà la crisi de la COVID-19, com desenvolupar-hi l'agenda verda europea, com assegurar les infraestructures bàsiques que assegurin l'accés a les autopistes de la informació, com defensar el seu patrimoni cultural, lingüístic i antropològic, són entre altres temes, qüestions clau i cabdals també per a les Illes Balears. A partir d'un projecte autònom i ben madurat, **les Illes Balears poden intentar jugar un paper de projecte pilot capdavanter, pel que fa a la transició cap a un model de turisme més sostenible, d'aposta decidida cap a la diversificació productiva, combatre el canvi climàtic i els seus efectes, defensar la singularitat del seu patrimoni lingüístic i cultural, i poder lluitar en conseqüència, per obtenir els recursos europeu adients**.

No són qüestions alienes als interessos de les nostres illes, el paper que la UE ha de jugar globalment per encarar les conseqüències econòmiques, socials i mediambientals del COVID-19. Cal rompre decididament la visió neoliberal i economicista dels tractats europeus. Les seves absurdes i inamovibles regles d'estabilitat i de control del deute. El bloqueig a fer avançar els criteris de la Carta Social Europea. La falta de control democràtic del Banc Central Europeu i acabar amb la impossibilitat de prestar doblers directament als governs dels estats. Cal **mutualitzar el deute públic a nivell europeu**, per a poder **mobilitzar els ingents recursos públics que es necessitaran a tots els àmbits per a sortir de la crisi**. Un nou paper de les Illes Balears en un món global, s'ha d'intentar construir dintre d'un nou marc de la Unió Europea. **Apostam per la construcció d'un estat del benestar europeu, amb una visió més federalitzant i més democràtica de la seva governança, que recuperi el seu sentit original de subsidiarietat, i amb la creació de nous espais de sobirania compartides des de l'àmbit local, insular, regional, estatal i europeu**.

Més neoliberalisme o més democràcia. La contribució de les Illes a la sortida democràtica global de la crisi

La cruïlla sobre com orientar la sortida de la crisi que ha provocat la pandèmia, no es juga tan sols en el terreny de la capacitat de proposta i des de la racionalitat. Hi ha massa interessos i massa poderosos, que volen mantenir les regles del joc de la globalització com fins ara. Provoca calfreds veure figures com Trump, Bolsonaro i altres, que fan de la salut pública un tema d'importància menor, per tal que no s'aturi la roda econòmica. Com se considera l'estat com la institució subsidiària que ha de tenir com a màxima prioritat garantir els guanys privats, en lloc de pensar en el benestar col·lectiu dels seus ciutadans. Que fan seves les afirmacions de Margaret Thatcher que la societat no existeix, tan sols ciutadans individuals, i que cadascú pel seu compte està en millor disposició de saber el que s'ha de fer. També dintre de la UE hi ha

forces que s'oposen a què la UE avanci cap a un estat del benestar europeu. Que prioritzen els interessos de les entitats financeres, dels seus rendistes, dels seus estats, que no els importa l'anomenat «somni europeu» ni el foment d'una política de reforçament de la ciutadania europea. Ja podem imaginar com gestionarien la crisi els seus representants a Espanya i les Illes, si arriben a poder tornar a governar; les retallades a les Illes de l'etapa Bauzá semblarien irrisòries amb ells al poder.

La sortida progressista a la crisi del COVID-19 també exigeix a les nostres Illes de la **consolidació d'un eix progressista, amb un compromís ferm de reafirmació democràtica i de fomentar l'autoafirmació i la voluntat col·lectiva de voler actuar com un poble** diferenciat, i que com a tal, vol ser reconegut en un context d'una nova globalització més democràtica, que exigirà a la vegada, d'una solidaritat més acusada entre tots els pobles i estats del món. El **Pla Autòmic de Reactivació Econòmica**, pot ser una oportunitat per a treballar en aquest sentit. És imprescindible trobar els marcs organitzatius per a facilitar la participació organitzada i estructurada de la ciutadania en el seu disseny, implementació i seguiment, que donin veu als actors diversos de la societat civil.

Des de la nostra singularitat hem de contribuir a la construcció d'una biodiversitat política global, més humana, més sostenible, més democràtica. També com a **Col·lectiu Alternatives** feim la nostra peculiar aportació, des de la voluntat d'ajudar a construir col·lectivament un relat i una pràctica de com podem sortir d'una manera positiva d'aquesta crisi. El camí serà llarg i difícil. Però si hi ha claredat en els objectius, capacitat d'articular una ampla i plural majoria de forces polítiques i socials en torn a un projecte col·lectiu, i perseveració en el treball i l'esforç per arribar-hi, segur que ho aconseguirem.

Composen actualment el col·lectiu:

Celestí Alomar, Pere J. Brunet, Javier Bustamante, Biel Caldentey, Maria A. Carbonero, Josep Lluís García, Andreu Horrach, Gabriel Huguet B, Sebastian Lora, Carles Manera, Joan Matamalas, Xisco Mellado, Silvia Montejano, Ferran Navinés, Antoni Pons, Josep Lluís Pons, Jaume Ribas Cardona, Bernat Riutort, Miquel Rosselló, Maria José Suasi, Antoni Tarabini, Josep Valero, David Abril, Xisca Mir, Lluís Valcaneras, Josep Soler.